

macht en vrijheid  
de waarheid tegen  
d. Welk nut hebben  
van Da. van Andels

eft, ben ik, helaas,  
de plaatselijke kerk  
re plaatsen in ver-  
kies mag stichten  
en die voor on-  
moederkerk mag  
iets anders is, dan  
ting in den kerke-  
woordig wordt.  
scheiden meening  
ak op en doet de  
n Kerk, hoe klein  
van de overheer-  
erk. Kan dit niet,  
sering worden ge-  
Holland zelf zou

laatsruimte en har-

In Chr.  
D. J. B. WYERS.

rijven een warme  
weldadig aandoet  
een onrecht had-  
forsche uitdruk-  
rijven meer aan  
erament toeschre-  
de bedoeling om  
te nlemand het hem  
vuld dilden, waa-  
teeft tegen rege-  
Nederland voor-  
gen publiek maakt.  
teft ieder in onze  
, dat hier aan de  
door den dienst  
atstaan, het best  
den, is zoo moel-  
rschill van gevoe-  
begrijpen is. Wat  
is dat de voorstel-  
de Kerkeraad van  
t zich een hierar-  
matigen over de  
Ds. Wiers dat  
zmt, dan verstaat  
te zijner woorden

teft, behoeven we  
derover schreven,  
eigen. Ds. Wiers  
n eerste artikel  
wind naar de pen  
ad hij rustig afge-  
n betooft klaar  
woord wel anders  
ij de meeste van  
woord, en wat hij  
op misverstand.  
at we geschreven  
herhalen, en dit  
vergen van het  
oek mosterd na  
en zaak, waarom  
reeds principieel  
n. Slechts op een  
we nog terug te  
en wat door ons

dit dit het door  
van Leeuwarden,  
ing heeft aange-  
le geloovigen, die  
uden. Niet alleen  
t voorbeeld aan  
Ds. van Dijk  
de Gereformeerde  
parodie op dit  
daardoor ons  
e maken. Intus-  
sen vergeten, dat  
verlepen, niet om  
urden en Lekkum  
t Amsterdam  
gument van Da.  
t een ouderling  
de plaatselijke  
enen, maar niet  
merkten we op,  
erkrecht, waarop  
rkeerd door hem  
van het Tractaat  
hij wees, zag op  
i daar een tegen-  
het ambt van  
gemeen karakter  
t ook in andere  
het Woord of  
en, en het ambt  
atself is, omdat  
t in een andere  
aan doen, tucht  
Kerk kan gaan  
o duidelijk en  
t hierover geen  
a verspilld. De  
leze regel alleen  
Kerken, die elk  
n, bijv. Amster-  
deze regel niet  
meer op de be-  
nstituering der  
en en ook geen  
dit duidelijke  
t voorbeeld van  
ant de regeling  
op tal van andere  
wordt gevolgd,  
wien ook eenig  
gebracht, doet  
re gestelde regel  
ij wel meende.  
juistheid van dit  
ing is op de  
n Djoja, omdat  
ik naast elkaar  
Lekkum, en de  
in staat zijn de  
sterdam bij te  
oeld natuurlijk  
analogie geldt  
lonis. Maar ook  
het argument  
en we dit met

een ander voorbeeld duidelijk maken? Het  
classicaal verband in Nederland berust  
daarop, dat een zeker aantal *genabuurde*  
Kerken met elkander saamkomen om  
door middel harer afgevaardigden gemeen-  
schappelijke besluiten te nemen. Het zou  
in Nederland ondenkbaar wezen, dat bijv.  
de Kerk van Delfzijl behoorde tot de Clas-  
sis Tholen of de Kerk van Nijmegen tot de  
Classis Noord-Holland. En toch behoort  
de Classis van Brussel tot de Classis  
Dordrecht en de Kerk van Batavia tot de  
Classis 's-Gravenhage, hoewel Brussel en  
Dordrecht, Batavia en 's-Gravenhage zelve  
geen genabuurde Kerken zijn. En nog ster-  
ker, de afstand tusschen Batavia en 's-Grav-  
enhage is zoo groot, dat van een verte-  
genwoordiging van de Kerk van Batavia  
op de Classis 's-Gravenhage wel zoo goed  
als nooit sprake kan wezen. Natuurlijk is  
deze regeling abnormal; op den duur kan  
dit ook niet zoo blijven, en zoodra op Java  
genoeg Kerken gesticht zijn om daar een  
Classis te vormen, zal Batavia vanzelf tot  
deze Classis worden gerekend. Alleen tijde-  
lijken, als noodhulp, omdat het niet anders  
kan, is Batavia met de Classis 's-Grav-  
enhage verbonden. Indien dit nu wel geoor-  
loofd is met het classicaal verband, waarom  
zou het dan ongeoorloofd wezen, dat de  
Kerk van Amsterdam op haar zendings-  
terrein in Djoja ouderlingen liet benoe-  
men, die toch de Kerkeraadsvergade-  
ringen te Amsterdam niet kunnen bijwo-  
nen? Wat Ds. Wiers en Ds. van Dijk  
als lets zoo ongerijms voorstellen, vindt  
dus feitelijk reeds plaats en zoo ook op  
ander gebied zeer wel mogelijk wezen.

Tal van onze schippers gaan 's zomers naar  
de kusten van Schotland en blijven daar  
maanden lang visschen. Onze zeekerken  
hebben met het oog op de geestelijke ver-  
zorging dezer visschers elken zomer een of  
meer predikanten uitgezonden om in Ler-  
wick het Woord te bedienen. Gesteld, dat  
deze visschers ook aan het Avondmaal  
behoefte hadden, waarom zou dan te Ler-  
wick het Avondmaal niet mogen worden be-  
diend voor de leden onzer Kerken, die daar  
aanwezig zijn? En indien de Kerkeraad  
van Vlaardingen of Scheveingen aan den  
predikant machtiging gaf om het Avond-  
maal te Lerwick te bedienen, dan zou zeker  
toezicht toch wenschelijk wezen, opdat het  
Avondmaal niet ontheligd werd. Dat toezicht  
alleen aan den predikant op te dragen,  
zou wel niet gewenscht wezen, want onze  
Gereformeerde Kerken laten niet gaarne  
het toezicht aan den predikant alleen over.  
Welk bezwaar zou er dan tegen bestaan,  
dat de Kerkeraad van Vlaardingen of Sche-  
veingen aan enkele visschers, die het ouder-  
lingenambt thuis bekleedden, het toezicht  
te Lerwick opdroegen? Natuurlijk zouden  
deze ouderlingen daarom ook geen Ker-  
keraad vormen; ze zouden ook buiten  
machtiging van de Kerkeraden, die hun  
dit mandaat gaven, geen gewichtige  
maatregelen kunnen nemen; maar ze  
zouden als *ouderlingen* werkzaam kunnen  
zijn door met den predikant toezicht te  
houden en desnoeds de onwaardigen van  
het Avondmaal te weren. Mutatis mutandis  
nu geschiedt 't zelfde in Djoja. Zoolang  
er alleen gepredikt en gedoopt werd, waren  
er geen ouderlingen noodig. Maar nu het  
aantal gedoopten toenam en er geregeld  
avondmaal bediend wordt, is het noodig,  
dat naast den missionairen Dienaar des  
Woords, enkele ouderlingen werden aange-  
steld, om met den predikant toezicht te  
oefenen, ten einde het Avondmaal heilig te  
houden. Was de Kerk te Djoja reeds in  
staat geheel op eigen beenen te staan, dan  
zouden deze ouderlingen als de raad dezer  
Kerk kunnen optreden, en ze zouden dan  
ook ouderlingen van de Kerk te Djoja  
wezen. Maar nu de Kerk nog te zwak is  
om zelfstandig op te treden, en ze dus nog  
altoos tot de *zendingssterren* van Amsterdam  
behoort, haar predikant nog zendingsdienaar  
van de Kerk van Amsterdam is en al wat te  
Djoja geschiedt, school, hospitaal enz., nog  
van Amsterdam uit geleid wordt, is er niets on-  
gerijms in, dat ook de ouderlingen op last van  
den Kerkeraad van Amsterdam worden geko-  
zen en bevestigd en dat ze van dezen Kerke-  
raad voorloopig afhankelijk blijven. Van een  
hierarchische macht is hierbij geen sprake,  
want elke predikant en elke ouderling is  
altoos gebonden aan de beslissingen van  
den Kerkeraad, en waarom zou dit dan  
niet gelden voor den predikant en de ouder-  
lingen te Djoja? Normaal is zulk een  
verhouding natuurlijk niet, maar een andere  
uitweg schijnt ons niet mogelijk.

En wat in de tweede plaats de opmer-  
king van Da. Wiers betreft, dat zulk een  
verhouding toch op den duur, gelijk we  
zelf toegaven, hiërarchisch zou gaan werken  
en het daarom beter is zulk een verhouding  
dan maar liever niet in het leven te roepen,  
schuilt ook hier een misverstand. Ds. Wiers  
schijnt door een min gelukkige uitdrukking  
misdeld, den indruk te hebben gekregen,  
alsof de bedoeling van Amsterdam was de  
Kerk te Djoja reeds thans te *institueeren*.  
Ware dit juist, dan zou het bezwaar van  
Voetius ontleend, volkomen gerechtvaardigd  
wezen, want zoodra een Kerk geïnstitu-  
eerd is, bezit ze de potestas ecclesiastica ten volle  
en kan ze niet meer onder een andere Kerk  
staan. *Geen Kerk sal over een andere Kerk heer-  
schen* is de grondwett van ons presbyteriaans  
kerkrecht. Maar hiervan is te Djoja geen  
sprake, omdat de kerk van Amsterdam  
Djoja niet beschouwt als een geïnstitueerde  
Kerk, maar als haar *zendingssterren*, waar-  
op door den dienst des Woords reeds  
enkele geloovigen verzameld zijn, maar die  
nog niet in staat zijn als zelfstandige Kerk  
op te treden. We gelooven ook niet, dat  
deze geloovigen in Djoja dit zelf reeds  
zouden begrepen, omdat de Kerkeraad van  
Amsterdam dan van dit terrein zich geheel  
zou moeten terugtrekken. Al wat Da. Wiers  
aan Voetius ontleend, heeft met dit geval  
derhalve niets te maken. Voetius spreekt  
over een *blijvende* heerschappij, die de

zendende kerk krachten haar moeder-  
schap zou willen uitoefenen over de  
door de zending geplante en tot zelf-  
standigheid gekomen Kerk, zooals Rome  
dit wil. Maar Voetius heeft het niet over  
de macht, die de zendende Kerk uitoefent,  
zoolang de *plantatio Ecclesiae* nog aan  
den gang is. Hoelang nu deze overgangs-  
periode kan duren, is niet te bepalen.  
Hiërarchische tendenz kan er alleen dan  
wezen, wanneer de zendende Kerk zonder  
noodzaak en met het opzet om de geplante  
Kerk onder hare macht te houden, de  
emancipatie noodeloos van jaar tot jaar  
uitstelde. Maar dit ook maar te willen veron-  
derstellen ten opzichte van den Kerkeraad  
van Amsterdam, zou een beleediging wezen.  
Het zal thans duidelijk wezen, waarom we  
schrijven konden, dat op den duur zulk een  
verhouding hiërarchisch zou kunnen worden,  
maar waarom ze het als overgangstoestand  
niet is.

We meenen, dat dit vraagstuk hiermede  
voldoende is toegelicht en sluiten daarom  
thans over dit punt het debat.  
Dr. H. H. K.

### Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen van mej. N. Vis  
te Haamstede f 12.50.  
Vriendelijk verzoeken wij onzen scholen te  
willen gedanken.

Da. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter.  
R. STEENBRUGGEN, Secretaris.  
Kootwijk, Jan. 1913.

### Teegstafel.

J. C. RULLMANN. EEN NAGEL IN DE HEILIGE  
PLAATS. De reformatie der kerk in de XIXe  
eeuw. Revell en Afscheiding. Amsterdam. W.  
Kirchner, 1912.

### II.

Verreweg beter dan met het schetsen van  
den REVELL dunkt mij Da. RULLMANN met het  
schetsen van de AFSCHIEDING te zijn geslaagd.  
Reeds de tekening van haar vóorgeschiedenis  
mag, wat betreft de §§ over het Reglement  
van 1816, over SCHOTSMAN, en over de Con-  
ventiëls of Gereschappen, gelukkig heeten.  
Ook in deze vóorgeschiedenis echter merkt  
men periodiek werk voor zich te hebben. Zoo  
in de §: ongeoorloofde samenscholingen.  
Bedeeld zijn daarmee de artikelen 291—294  
van het, door BILDERDIJK, zooals RULLMANN  
hier herinnert, vertaalde Napoleontische Straf-  
wetboek, in welke artikelen van ongeoorloofde  
verenigingen en samenscholingen van meer  
dan 20 personen wordt gesproken.

Nu was het zeker een goede gedachte op die  
artikelen, wier toepassing bij de Afscheiding  
zulk een treurige rol heeft gespeeld, reeds hier  
te wijzen. Goed ook, dat RULLMANN, ter ken-  
schetsing van het misbruik der artikelen, hier  
schrijft, dat „ofschoon zij gemaakt waren ter  
voorkoming van opstand, en zij sedert de  
Fransche overheersching geheel in onbruik  
waren geraakt, ze na de invoering van de  
Synodale Organisatie van 1816, op aanstoken  
van de kerkbesturen, toch weer in rechten  
toegepast werden, maar nu om de conventiëls  
der vromen als ongeoorloofde samenscholingen  
strafbaar te stellen; wat nochtans in lijnrechten  
strijd was met de Grondwet, die vrijheid van  
godsdienstoefening waarborgde“. Dat hij dan  
in deze § over: „ongeorloofde samenkomsten“  
ook vertelt van het door de overheid uiteen-  
drijven van conventiëls en het veroordeelen  
van oeffenaars wegens het voortgaan op gesel-  
schappen, is hier zeker op zijn plaats. Dat hij  
hier daarbij o.a. over het veroordeeld worden  
van VJOEBOOM en het uiteendrijven van diens  
geselschappen heeft, is evenzeer volkomen in  
den haak. Maar minder in den haak is, dat  
hij heel de geschiedenis van VJOEBOOM hier  
„levoegt“.

„In Zeeland“, zoo leest men op p. 65, werden  
de oefeningen reeds in 1818 met kracht tegen-  
gegaan; vooral in de Axelische gemeente, waar  
de Kerkeraad was afgezet, omdat hij zich niet  
aan de Synodale veroordelingen onderwerpen  
wilde, en waar de Gereformeerde oeffenaar  
Johannes Willem Vijeboom, vroeger landbouwer,  
en geboortig uit Schiedam, een vrij talrijken  
aanhang om zich heen verzamelde“. En dan  
wordt verder meer dan een derde gedeelte  
van de § „ongeorloofde samenkomsten“ aan  
VJOEBOOM en zijn zaak gewijd. „Onderwerp,  
dat men toch onder dit opschrift niet licht  
zou zoeken“.

Ook het lang niet onverdienstelijke Ve  
hoofdstuk, dat veel meer geeft dan het op-  
schrift: KOHLBRUGGE VAN DEN KANSEL OEF-  
WERK; dat vrijwel een levensbeschrijving is  
van KOHLBRUGGE en dan ook eindigt met de  
vermelding van zijn dood op 5 Maart 1875,—  
zou, indien R's boek uit één stuk ware, zeker  
niet door hem zijn geschreven. In een geschie-  
denis van de AFSCHIEDING toch kunnen mannen  
als KOHLBRUGGE, LEEDEBOER en BUDDING niet  
anders geteekend dan als figuren van het tweede  
plan.

Terecht zijn dan ook de laatste twee door  
R. slechts ter loops in zijn boek besproken.  
Met dit al is dit Ve hoofdstuk, zij het dan ook  
„in dits d'oeuvre, niet onverdienstelijk. Onder  
meer trof mij wat R. schrijft op p. 77: „Boven-  
dien kende hij alle soorten van geloovigen in  
ons land bijzonder goed, en vormde als 't ware  
een overgang tusschen de Bijbelgeloovigen en  
de bevindelijke geloovigen. Want terwijl Da Costa  
het vrome volk wel aan de heilrijke tafels  
leide, maar hen niet aan het eten bracht, liet  
Kohlbrugge hun de spijs en drank des eeuwigen  
levens ook smaken en proeven“.

Dan, al is R., schetsen van de Afscheiding,  
doordat het periodiek-werk is gebleven, te  
mozaiek-achtig, toch kan men zich, ook wat de  
vóorgeschiedenis dezer reformatorische beweging  
betreft, er wel een beeld uit vormen.

Alleen maar, men moet dan de hier en daar  
verspreid liggende stukjes zelf samenvoegen.  
Zoo schrijft hij, wat ik in mijn vorige artikel  
reeds citeerde, op p. 63, in de § van de  
„Gereschappen“: „en uit deze oefeningen is in  
het begin van de negentiende eeuw de herleving  
der Kerk opgenomen“.

Zoo vind ik op dezelfde pagina in het begin  
van de § „Bijderdijk en het vrome volk“ dezen  
passus, die mij sterk herinnert aan wat ik  
ergens bij Dr. A. KUYPER heb gelezen: „Toen  
de koude adem van het Rationalisme over ons  
land streek, heeft God het sijne plantgewas der  
Gereformeerde belijdenis uit den lichtgans  
het maatschappelijk leven weggedragen naar de  
kelders van ons volkleven, waar het, ofschoon  
vergeeld en verschimmeld, toch voor versterving

bewaard bleef en zijn natuurlijke levenswarmte  
behield“.

En zoo ook in de § uit h. VI waarin R.,  
onder den titel „Een wonder Gods“, den door  
den Revell zeker wel met meest van alle  
„vaderen der Scheiding“ beïnvloeden SCHOLTE  
ten toonele brengt — op p. 95, deze tekening  
van de „nachtschool“, die aan de „oude waar-  
heid“ gehecht bleef:

„Die „nachtschool“ vond men over het gansche  
land verspreid. Er waren echter ook bepaalde  
streken, waar zij geheel overheerschend was.  
Zoo'n streek nu was ook het Land van Heu-  
den, in Noord-Brabant. Een steil-rechtsinnige  
bevolking, gezet op een gemoeidelijke prediking  
met een lange toepassing, valde daar Zondag  
aan Zondag de kerkgebouwen. Verkleed aan  
het oude, en afgekerig van al het nieuwer-  
wetsche, hadden de meeste gemeenten in deze  
streken de Evangelische Gezangen met weersin  
ontvangen en evenzoo de nieuwe verordeningen,  
die sedert de Synode van 1816 werden inge-  
voerd“.

Ook nog een anderen factor van de AFSCHIE-  
ding versuimt R. niet, al had het wat nadruk-  
kelijker en meer gesoigneerd gekund, te ver-  
melden.

Ik bedoel de innige gemoedsvertuiging van  
desen, op het stuk van „gereformeerde kerk-  
recht“ allesbehalve, maar in den Bijbel en den  
Cathacismus bijzonder ervaren, door den  
invloed der „oude schijvers“ puriteinsch getinte  
vromen, „dat het zoo met de Kerk niet langer  
kon“.

Na de vóorgeschiedenis komt R. dan in  
h. VII tot zijn schetsen van de AFSCHIEDING  
zelf.

In dit en de nu volgende hoofdstukken is  
hij het best op zijn dreef.

Deze hoofdstukken zijn de meest interessante  
van zijn boek.

De „Vaderen der Scheiding“, DE COCK en  
SCHOLTE, BRUMMELKAMP, VAN VELZEN, GEZELLE  
MEERBURG en VAN RAALTE en hun volgelingen  
worden hier in hun strijd en lijden met een  
blijksbaar sympathiek gemoed en vaste hand  
door den schrijver geschilderd.

Een martelaarsgeschiedenis als de negentiende  
eeuw in Nederland geen tweede heeft gezien.

Deze hoofdstukken zijn ook voortreffelijk ge-  
documenteerd.

Officiële stukken zijn geraadpleegd en op-  
genomen, en tal van bijzonderheden, ook min-  
der bekende, zijn aangepreurd en vermeld.

De idee van de SCHEIDING doet R. goed uit-  
komen, waar hij de *acte van Afscheiding of*  
*Wederkeering* van 13 October 1834 wel niet in  
extenso, maar dan toch in hoofdzaak op p. 146  
afdrukt en dan zegt „Uit dit opschrift blijkt al aan-  
donds, dat de onderteekenaars hun *afscheiding* be-  
schouwen als een *wederkeering* tot de leer,  
de tucht en den dienst der Gereformeerde  
Vaderen“.

Uit dit stuk zelf moge al gemis van inzicht  
blijken in de onderscheiding tusschen de plaat-  
selijke gereformeerde kerken en de Synodale  
organisatie waar zij in gezet waren. Maar,  
dat men ook in '34 te ULIRUM niet anders be-  
doeld heeft dan reformatie van de plaatselijke  
kerk, en, wijl het „Nederlandsche Kerkbestuur“  
die reformatie tegengield, met dat „Nederlan-  
dsche Kerkbestuur“ brak, om dit tot reformatie  
te komen — blijkt uit dit stuk op het duidel-  
ijkst.

R. zet zijn geschiedenis der AFSCHIEDING voort  
tot op de „erkenning door de Regering“, en ver-  
haalt dan hoe in 1838 de gemeente van Utrecht,  
onder leiding van SCHOLTE, tot een CHRISTELIJK  
AFSCHIEDEN GEMEENTE werd.

In een laatste § spreekt hij over de *twede-  
dracht, scheuring en hereeniging*. Daar handelt  
hij over de inwendige verdeeldheden, die na  
1836 onder de broederen ontstonden; en over  
de hereeniging in 1869 met de GEREFORMEERDEN  
ONDER HET KREIS op de Synode van MIDDEL-  
BURG, toen, als naam voor de nu verenigde  
kerkengroepen, werd aangenomen: CHRISTELIJK  
GEREFORMEERDE KERK.

Dit boek van Da. RULLMANN is, vooral wat de  
AFSCHIEDING betreft, al heb ik tegen de door  
hem gevolgde methode ook enkele bedenkingen,  
een aanwinst voor de historische literatuur  
van ons gereformeerde volk.

Hij heeft er zich aanspraak mee verworven  
op de waardeering van alle leden der Gerefor-  
meerde Kerken in Nederland en ook daar  
buiten.

Verlangend doet dit eerste boek uitsien naar  
het tweede wat hij belooft te geven, en waarin  
hij — bij een eersten druk kan dat wel niet anders,  
— onder delfenden titel: EEN NAGEL IN DE  
HEILIGE PLAATS, schetsjes van KERKHERSTEL  
en DOLENTIEN zal geven.

Het is ook mijn overtuiging, dat met dit  
werk „Inzonderheid ons jonger geslacht, dat  
zelf noch de Afscheiding, noch de Doleantie  
mee doorleefde, en gevaar loopt het reforma-  
torisch beginsel van beide bewegingen uit het  
oog te verliezen“ — goede diensten kan worden  
bewezen.

RULLMANN schrijft zoo, dat hij zijn lezers die  
beweging doet meeleven, omdat hij haar voor  
hen doet herleven.

De aantrekkelijkheid van het boek wordt nog  
verhoogd door zijn voortreffelijke typografische  
uitvoering en door de talrijke portretten van de  
mannen van den REVILL en der AFSCHIEDING.  
Wijl er van De Cock geen goed portret bestaat  
is, zooals R. in een noot op p. 105 schrijft,  
„ter vergoeding daarvoor een afbeelding van de  
Ned. Herv. Kerk te Utrum, waarop De Cock  
zoo lang mogelijk het recht der plaatselijke kerk  
heeft gehandhaafd, — tegenover het titelblad  
geplaatst“.

G.

### Uit de Pers.

In de *Rotterdamse Kerkode* blijft Dr. A.  
Kuyper Jr. den strijd voeren tegen de Volkskerk:

In de derde plaats willen wij luisteren naar wat  
Da. Lingbeek zegt over de Avondmaalviering, naar  
aanleiding van onze klacht dat, als ongelovigen en  
goddelooszen worden toegelaten, het Verbond des  
Heeren ontheligd wordt en Gods toorn over de  
gansche gemeente werkt.

Da. Lingbeek schrijft te: „onze kerk geeft  
officieel aan geen enkelen ongelovige recht om toe  
te treden tot den disch des Heeren. Veleer ont-  
zegt onze kerk officieel aan lederen ongelovige  
zulk een recht. ze houdt voorts een betoog dat  
velen met een geveinsd hart een goede belijdenis  
afleggen, en niet geloovig zijnde tot het Avond-  
maal gaan, feitelijk hypocrieten zijn; dat dit echter  
niet voor rekening van de Hervormde kerk ligt,  
en dat dit bij de Gereformeerde kerken evenzoo  
is. ze dat er een reglement is voor kerkelijke  
tucht, waarin als tuchtmiddel wordt aangeve-  
nen, dat de *zangerlij* levens leidende, de ontzeg-  
ging van het gebruik des Avondmaals. te. dat al-  
hoewel officieel de ongelovigen geen toegang tot  
het Avondmaal hebben, zij er nochtans kunnen  
komen en metterdaad ook komen. Maar de Moder-

nen loopen den drempel der kerk niet plat, en  
maken van het Avondmaal geen druk gebruik. En  
waar ze het toch doen, weten, onze kerk beschikt  
niet over een enkelen, maar over een tweetal  
sleutels des hemels, te weten de tucht, en de  
prediking des Evangelies. En al werd dan de sleutel  
der prediking daar maar alleen recht bediend, dan  
zou dat voldoende zijn om zulk een ongelovige  
van de tafel des Heeren verre te houden. Dat  
leeren de feiten.“

Wij willen gaarne antwoorden, en volgen deze  
vier punten.

1e. Dat de Hervormde Kerk officieel niet aan  
ongelovigen en modernen en vijanden van de  
waarheid het recht geeft om lid der Kerk te wor-  
den en officieel hun zelfs het recht ontzegt om  
Avondmaal te viëren. Het valt ons op, dat Da.  
Lingbeek gaarne op het officieles wijst, en tel-  
kens dat woord gebruikt. Hij doet dat natuurlijk  
om de aandacht van den *feitelijken* toestand af  
te leiden, omdat heel het land weet, hoe in-droef  
de feitelijke toestand van de Herv. Kerk is. Maar  
dat beroep op het officieles zegt niets en biedt  
aan Da. Lingbeek zelfs geen strohalmpje om zich  
aan vast te houden. De Hervormde Kerk heeft  
*leerwijze*, er is geen band aan de belijdenis, er  
is plaats voor allerlei wind van leer. En die leer-  
wijze, officieel toegestaan, is bron van alle kwaad  
en ellende. Daarenboven dit nog; als b.v. een  
modern predikant bevestigd wordt, dan staat hij  
toch officieel in zijn ambt, als een moderne lid-  
maat wordt, is hij toch officieel lid. Dus de ongel-  
oovigen treden wel officieel op. Alleen maar het  
officieles, zooals Da. Lingbeek het gaarne zou  
willen hebben, is niet het officieele dat klopt op  
de werkelijkheid.

2e. Hierin gaan wij volkomen accoord. Als  
iemand met een leugen in het hart een goede be-  
lijdenis aflegt, dan is hij een hypocriet, en daar-  
voor kan geen kerkeraad oordelen. Het oordeel  
over het hart berijft den Heere en den Heere  
alleen. Maar ons groote bezwaar is, dat bij de Her-  
vormde Kerk de *uitwendige* belijdenis niet in orde  
is. Elk predikant mag leeren wat hij wil, en bij  
de belijdenis de vragen stellen naar zijn believen,  
en dit raakt niet het oordeel over het hart, maar  
over de zuiverheid der belijdenis.

3e. Dat de Hervormden een reglement van kerke-  
lijke tucht hebben, weten we zeer wel. In de dagen  
der afscheiding en der doleantie hebben wij het  
aan den lijve gevoeld! Schrikkelijk is het, dat op  
grond van dat reglement de goddijle Dienaren en  
getrouwe belijdenis van 1834—1886 zijn vervolg-  
d. Het is waarlijk niet noodig, kinderen der scheiding  
en der Doleantie er aan te herinneren dat er een  
reglement van tucht is! Maar... waarom wordt  
het niet toegepast op hen die openbare vijanden  
der waarheid zijn?

4e. De Modernen maken van het Avondmaal  
niet veel gebruik. Ja, maar het schrikkelijke is dat  
als zij het willen, en metterdaad doen, niemand  
het hun beletten kan; dat er een *maakt* is in de  
Hervormde Kerk die dwingt ongehoorzaam te zijn  
aan Christus bevel; dat er orthodoxen zijn die niet  
bulgen voor het woord, maar wichten voor de  
bepaling van een reglement dat vierkant tegen Gods  
Woord ingaat.

En eindelijk, het is zoo, Christus gaf aan zijn  
kerk twee sleutels, de prediking en de tucht. Maar  
kan gezegd worden dat de Hervormde Kerk als  
*kerk*, (officieel) den sleutel der prediking des Evan-  
gelies hanteert? Immers neen! Er zijn wel predikers  
der waarheid, er zijn wel goede dominees, maar  
de Hervormde Kerk als kerk predikt allerlei wind  
van leer. En de twee sleutels, mogen nooit ge-  
scheiden worden. Wat God vereenigd heeft mag  
de mensch niet scheiden. Was het waar dat de  
Hervormde Kerk als kerk het ware Evangelie  
predikte, zij had óók den tweeden sleutel der tucht,  
zou dien nimmer verloren te hebben, altoos hebben  
kunnen hanteeren.

Hoe men het ook wendt of keert, zoolang men  
de „Volkskerk“ huidige, moet men officieel het  
onheilige opnemen, en is het niet mogelijk voor  
de heiligheid van Doop en Avondmaal te waken.

Da. D. Pol van Vliening, die in het *Zeeuwsch  
Kerkblad* schreef over *methodisme en bekeering*,  
komt op tegen wat hij het systematiseren van  
den bekeeringsweg noemt ook in onze eigen  
kerken.

Nog niet zoosier om haar bekeeringwijze, als  
wel om het systematiseren daarvan, zagen wij in  
ons voorgaand artikelje, wordt de door Wesley  
en Whitefield in het leven geroepen beweging het  
Methodisme gebeten.

Daarom kunnen wij ook de richting, in onze  
provincie nog al inheemsch, die over den beke-  
ringsweg wel andere gedachten koert, doch  
overigens evenzeer een vaste bekeeringsmethode  
voortragt, bij de behandeling van bovenstaand  
onderwerp, met enkele woorden ter sprake brengen.

Haar oorsprong in de historie is een andere dan  
die van het eigenlijke Methodisme, haar beschou-  
wing over de ware bekeering evenzeer, doch in het  
vasthouden aan hare methode der bekeering doet  
zij voor het eigenlijke Methodisme niets onder.

Laat ons haar bekeeringsweg, door een tegen-  
stelling te maken met dien van het eigenlijke  
Methodisme, wederom met een drietel trek mo-  
gen aanduiden.

Vooreerst de *moedaanlijke voorbereiding*.  
De fondamente van het werkverband, zoo liet  
zich een zeker schrijver hierover uit, moeten eerst  
in de zondars hart geheel gebroken worden,  
opdat er zelfs niet één steen blijve liggen, ten einde  
in dien diepen, ledigen, ontbloeten grond het vaste  
en eeuwig fundament des geloofs te plaatsen.

Dan: de *zieleverhuizingen*, die haar kenmer-  
ken, als daar zijn: angstige schrik voor Gods toorn,  
dagvaarding voor de vierschaar Gods als Heilige  
Rechter, teruggeluid worden in den geest naar het  
verloren paradijs en vandaar naar den Sinai met  
den vloek der wet, diepgaand gevoel van onmacht  
om zich zelf te verlossen, heilbegeerig uitsien onder  
vele tranen en in gestadige onsekerheid naar uit-  
komst en nog vele soortgelijke bevindingen meer.

Waarbij schijnt dan ook als derde karaktertrek  
voegt, dat de bekeering een *langdurig* geestelijk  
proces is, hetwelk reeds na vele dagen, maanden,  
jaren afdoopt; na eerst al de studies, die de ken-  
teekenen der echtheid zijn, doorgaan te zijn,  
komt men eindelijk in het licht en in de ruste, om  
ten slotte in de rij van de echt-bekeerenden zijn  
plaats te mogen innemen.

Dit is dan de weg der ware bekeering, dien een  
lelijk mensch kennen moet voor zich zelf, naar  
het Woord der Schrift (vernunftig gevonden, dat  
moet erkend): „ik zal ze eenerlei weg geven, om  
mij te vreezen. (Jer. 32 : 39.)

Voor zooveel nu deze ook in onze provincie zoo  
bekende richting volten ernst maakt met de nood-  
zakelijkheid der ware bekeering, moet zij de  
sympathie hebben van een lelijk Christen, die  
erkent en belijdt, dat levensvernieuwing en levens-  
verandering onmisbaar zijn tot zaligheid. Denk-  
beedijk is geenszins in onze dagen het gevaar, dat  
het geestelijk leven beschouwd wordt als de ont-  
wikkeling van het zedelijk leven onder den heil-  
genden invloed van het Evangelie en dat dien-  
gevolge de praktijk der Godsaligheid geen eigen  
wortel heeft, doch vrucht is van opvoeding en  
omgeving of ook van een meegaand en volgaans  
karakter. Terecht is het, zoo bovengenoemde  
richting ernstig waarschuwt, om toch nooit de  
scherpe grenzen te verdoelen die daar zijn tus-  
schen wat zij noemt „de bekeering tot deugd“ en  
de echte bekeering.“

Ja, zelfs voor zooveel zij, tegenover een eestijde  
overheersching van het verstand in het geestelijk  
leven, nadruk legt op de werkzaamheden der ziel,  
zooals zij de religieuze ervaring liefst noemt, en  
opkomt voor de behoeften, en rechten van het  
leven des harten en des gemoeds, kan hare be-  
schouwing en voorstelling nuttigheid en regen bren-  
gen; al behoefte men daarom nog zijn oogen niet  
te sluiten voor haar gebrek aan kennis der waar-  
heid Gods, in de Heilige Schrift ons openbaar,  
waarvan zoo licht en gemakkelijk is de drabbe  
wateren van een gemoeidelijk mysticisme verstellende  
doet.

Doch ook zoo nog moet dat systematiseren van

den bekeeringsweg, dat stellen van een vaste en  
bepaalde bekeeringmethode, die de echtheid waar-  
borgen zoude, als strijdig met de Heilige Schrift  
veroordeeld worden, zooals wij dat ook een vorig  
maal reeds aantoonde.

Trouwens, dat modelleeren van de bekeering  
brengt niet tot een rijke en volle ontlooiing van  
het ware Christelijk gemoedsleven, gelijk men het  
van die zijde wel voorstelt.

Op den keper besien, is het een vrij wel ver-  
standelijk in elkaar gezet systeem, dat de plaats  
van een dogmatiekje inneemt; van een dogmatiekje  
niet van de ons in de Schriften gegeven waarheid  
Gods, doch van wat gekend moet worden.“

En zoo goed als het nu mogelijk is, om de  
waarheid der Schriften steelsmatig te behandelen,  
zoo onmogelijk is het, om naar een bepaald systeem  
of stelsel den bekeeringsweg en het bekeerings-  
leven te willen regelen en vastleggen.

In zulk een keurslijf wordt het ware geestelijke  
leven niet maar geknukt en gekneld, maar verliest  
het eerst zijn verscheidenheid en ten slotte ook  
zijn werkelijkheid.